

Kaynak: Eko IQ Dergisi

Tarih: 30 Nisan 2017

Biz Tüketirken, Gezegen Tükenmesin!

Yazar: Nevra YARAÇ

Sürdürülebilir tüketimin yaygınlaştırılması neden önemlidir?

İnsan, var oluşundan bu yana yaşamını, çevresini değiştirerek sürdürmüştür. İnsanların tercihleri, yani tüketim biçimleri ile ekolojik dengesi arasında karşılıklı bir etkileşim bulunur. Bireylerin tüketim davranışlarının hayatın her yönünü etkilememesi mümkün değildir. "Tüketim için tüketmek" anlayışının benimsendiği ve bireyci ideolojinin ön plana çıktığı tüketim toplumunda, bireylerin sorumsuzca ve düşünmeden tüketmesi insanları çevresel pek çok risk ve tehditle karşı karşıya getiriyor. Tüketim toplumdaki sınırsız tüketim anlayışı, insanın doğa ile uyumlu yaşaması yerine, kaynakların kötü kullanımına ve israfa yol açıyor. İnsanlar sürekli tüketerek, aslında evrendeki yaşanabilir tek gezegen olan dünyayı, yani evlerini tüketmeye başladılar. Dünya nüfusu hızla artarken, nüfusa yetecek doğal kaynaklar aynı oranda artmıyor, sınırlı kalıyor, hatta yok oluyor.

Daha fazla enerji tüketimi için yapılan nükleer santraller, ekolojik dengenin bozulması, toprak kaybı, yok olan doğal kaynaklar, ormanların bilinçli olarak yok edilmesi, çölleşme, biyolojik çeşitliliğin azalması, temiz su kaynaklarının kirlenmesi, hava kirliliği, küresel ısınma ve küresel iklim değişikliği, ozon tabakasının delinmesi ve radyoaktif atıklar gibi ciddi çevre problemleri, "istediğin kadar tüket, hep tüket" anlayışının bir sonucu.

Dünyanın yeraltı kaynaklarının üçte ikisi çoktan tüketilmiş durumda. Önümüzdeki 10 yılda hayvan ve bitki türlerinin yarısının tükeneceği öngörülüyor. Dünyanın sahip olduğu ekolojik kapasitenin üzerinde yaşamaya devam edildiği sürece tüm bu sorunlar artarak devam edecek. Tüm bu çevre sorunlarının çözümlenebilmesi için sadece politikalarda değişiklik yapmak yeterli olmayacak. Sürdürülebilir tüketime dayalı yeni bir yaşam tarzını benimsemiş ve çevre konusunda bilinçlenmiş tüketicilere ihtiyaç var.

Sürdürülebilirlik, ekolojik denge ile ekonomik büyümeyi birlikte ele alan, hem doğal kaynakların etkin kullanımını sağlayan ve çevresel kaliteye önem veren hem de gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını tehlikeye sokmaksızın bugünkü ihtiyaçlarını karşılayabilen bir model. Sürdürülebilir tüketim ise, gelecek kuşakların gereksinimlerini dikkate alarak, yaşam döngüsü bakışı ile doğal kaynakların, toksik maddelerin atık salımlarının ve çevreyi kirlletici maddelerin kullanımını en aza indirgerken temel gereksinimleri karşılayan ve daha iyi bir yaşam kalitesi sunan malların ve hizmetlerin kullanımı anlamına geliyor.

Dünyada var olan tüketimle ilgili birbirine zıt iki temel sorun mevcut. Bunlar; aşırı tüketim ve yetersiz tüketim. Bu yüzden, sürdürülebilir tüketim kavramı "gelişmiş" ve "gelişmekte olan-az gelişmiş" ülkeler için farklı anlama geliyor. Örneğin, dünyanın en zengin çeyreği, tüm tüketimin %86'sını; en fakir çeyreği ise %1,3'ünü gerçekleştiriyor. Bu şekilde dünyanın bir bölümü tüm kaynakları kayıtsızca tüketirken, bir başka bölümü ise temel gereksinimlerini bile karşılayamıyor. İşte sürdürülebilir tüketim, dünya üzerindeki bu eşitsizliği gidermeyi amaçlıyor.

Sürdürülebilirliğin hangi politikalara entegre edilmesi elzemdir?

Sürdürülebilir tüketim yerkürenin devamlılığının sağlanması, gelecek kuşakların açlık, susuzluk, kıtlık gibi ciddi problemlerle karşı karşıya kalmaması için tüm bireyler tarafından uygulanmalı, uygulanması için yaygınlaştırılmalı ve hükümetler tarafından politikalar ile desteklenmeli. Sürdürülebilirlik tüm politikalara entegre olarak kurgulanması gereken bir alan; taşıdığı önemden dolayı her sektörün içinde düşünülmesi gereken bir boyut olmalı. Dünyada bu alandaki gelişmeleri göz önünde bulunduracak olursak endüstri, tarım, turizm, bankacılık, eğitim ve aklınıza gelen her alanda sürdürülebilir tüketim ve sürdürülebilir bir yaşam amacını gerçekleştirmek için hayata geçirilmesi gereken uygulamalar söz konusu.

Herkesin birer tüketici olduğundan yola çıkarak, sorumlu ve sürdürülebilir bir tüketim anlayışının üreticiler ve markaların da bu yaklaşımı benimsemesi noktasında önemli bir güç oluşturması konusunda ne düşünüyorsunuz? Türkiye bu açıdan hangi noktadadır?

Sürdürülebilir tüketim hareketinin yaygınlaşması için, bu hareketi oluşturabilecek veya sürece destek olacak tüm kesimlerin eylemlerine gereksinim duyuluyor. İşletmeler, hükümetler, tüketiciler, sivil toplum kuruluşları hep birlikte hareket ederek sürdürülebilir tüketimin bir yaşam tarzı haline gelmesine katkıda bulunabilirler.

Sürdürülebilirlik, toplumsal hayatta insanların ihtiyaçlarını karşılamak için nasıl yaşadıklarına bağlıdır. Sürdürülebilir olan kalkınma şekli; üretimin bağlı olduğu ekosistemin canlılığını ve kalitesini, işgücünün fiziksel ve zihinsel sağlığını, ayrıca üretimin içinde yer aldığı sosyal ve yapısal çevreyi de korur.

Doğal kaynakların üretim sürecine dahil edilip işlenerek tüketime sunulması ve tüketim sonrasında ortaya çıkan atıkların çevreye, üretim için kullanılacak kaynaklara zarar vermemesinin sağlanması ve hatta yeniden üretim sürecine sokularak tüketime sunulması ile tüketimin sürdürülebilirliğini sağlamak mümkün. Bu noktada da en büyük sorumluluk üreticilere düşüyor. Ürünlerin üretimi sırasında doğadan alınan hammaddelerin işlenerek satılabilir bir ürün haline getirilmesi aşamasında oluşan atıkların doğaya geri dönmesi, ürünlerin paketlenmesi ve taşınması gibi faaliyetler sonucunda oluşan çevresel etkiler, ürünlerin tüketimi sonucu oluşan atıkların çevreye etkileri, geri dönüşüm konuları sürdürülebilir tüketim açısından önemli. Ülkemizde de bu konuyla ilgili atılacak çok fazla adım olmasına rağmen, sürdürülebilir tüketim giderek çevre alanındaki küresel politikaların iş dünyasına ve tüketiciye yansıyan uygulamalarının önemli bir parçası olarak değerlendirilmeye başlandı ve bununla birlikte sürdürülebilir gelişme paradigması ortaya çıktı.

Sürdürülebilir gelişme paradigması, hem sürdürülebilir tüketimi hem de sürdürülebilir üretimi içeriyor. Çoğu kez sürdürülebilir üretim ve tüketim faaliyetleri, sürdürülebilir tüketim kavramı altında birleştiriliyor. Sürdürülebilir gelişme sürecinin başarıya ulaşabilmesi için, pazarlama ve tüketim eylemlerinin de aralarında yer aldığı pek çok eylemin gözden geçirilmesi ve bu eylemlerin sürdürülebilir gelişmeyle uyumlu hale getirilmesi gerekli. Ülkemizde pek çok büyük firma ve marka, çevre ve doğal kaynakların korunması konusunda sorumluluk alarak çevresel sürdürülebilirlik ilkeleri belirledi. Bu ilkeler kapsamında hammadde sağlanması, üretim, ambalajlama, dağıtım, pazarlama gibi aşamalarda kaynakların daha iyi kullanılması ve çevreye verilen zararın en aza indirgenmesi konusunda çaba gösteriliyor. Bazı firmaların sürdürülebilir üretim kapsamında geliştirdiği “yeşil projeler”i görmek de mutluluk verici.

Siz bu konuda hangi çalışmaları yürütüyorsunuz?

Sürdürülebilir tüketimi sağlamak ve kaynakları etkin kullanmak için tüketici davranışlarını belirleyen etkenleri anlamak, sürdürülebilirliği sağlamada var olan tüketim alışkanlıklarını iyiyeye doğru değiştirmek için doğru bir başlangıç noktası olacaktır. Bu noktada önemli olan sürdürülebilir tüketimin davranışının temel çerçevesinin çizilmesi ve tüm tüketicilerin bu konuda bilinçlenmesinin sağlanması. Çünkü sürdürülebilir yaşam ve gelişim süreci büyük ölçüde bilinçli tüketici davranışlarına odaklanıyor. Dolayısıyla bilinçli tüketim davranışının tanımlanması ve geliştirilmesine yönelik yapılacak çalışmalar önem taşıyor. Örneğin, bölümümüz öğretim elemanlarından Dr. Esna Betül Buğday tarafından benim danışmanlığım ile 2015 yılında gerçekleştirilen “Bilinçli Tüketici Ölçeği Geliştirme Çalışması” başlıklı doktora çalışmasında çevre bilinçli tüketim (sürdürülebilir tüketim) davranışı, bilinçli tüketim davranışının önemli bir boyutu olarak ele alındı. Çalışmada, hangi davranışların çevre ve doğal kaynakların korunması açısından önem taşıdığı sınırları çizildi. Çok boyutlu bir çalışma olması nedeni ile alanında bir ilk olan bu çalışma ve bunun gibi diğer çalışmalar tüketicinin bilinçlendirilmesi ve korunması konusunun da sorumluluğu olan tüm paydaşlara (devlet, işletmeler, tüketici dernekleri) bilinçli tüketim davranışının, dolayısıyla sürdürülebilir tüketimin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda gerekli ipuçlarını verecektir. Tüm paydaşlar da üzerlerine düşen sorumluluğu yerine getirecektir.

Eko IQ Dergisi'nin internet sitesinden alınmıştır. İlgili yazıya ulaşmak için lütfen [tıklayınız](#).